

UX И ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ: НАГЛАСИ НА ДИЗАЙНЕРИ КЪМ АВТОМАТИЗАЦИЯТА В КРЕАТИВНАТА ПРАКТИКА

Мария Видева

Нов български университет

Резюме: Настоящият доклад изследва нагласите на UX и графични дизайнери към интеграцията на изкуствения интелект (AI) в креативната практика. Изследването има за цел да анализира как AI влияе върху ежедневната работа на дизайнерите, включително в области като генериране на съдържание, визуализация и комуникация с клиенти. Методологията се основава на анкета, проведена сред 25 професионалисти от България, като комбинира количествен и качествен анализ. Основните резултати показват положително отношение към AI като инструмент за оптимизация и вдъхновение, но също така очертават критични перспективи, свързани с автоматизацията и запазването на оригиналността. Изводите подчертават нуждата от развитие на стратегическо мислене, етична отговорност и AI грамотност сред дизайнерите. Резултатите имат пряко приложение при формирането на образователни програми и професионални стратегии за адаптация към автоматизирана креативна среда.

Ключови думи: UX дизайн; изкуствен интелект; анкета; автоматизация; креативна практики

ВЪВЕДЕНИЕ

В съвременния динамичен свят на бизнеса адаптивността, иновациите и уменията да се изграждат дългосрочни взаимоотношения с потребителите, са ключови фактори за устойчив успех. Навлизането на дигиталните технологии в ежедневните бизнес процеси доведе до формирането на нова култура на знание, в която User Experience (UX) и изкуственият интелект (AI) играят водеща роля.

UX дизайнът предлага подход, фокусиран върху човешките нужди, мотивации и поведение, като осигурява максимално удовлетворение от взаимодействието с продукти и услуги. Както подчертава Norman (2021), сърцевината на добрия UX е в разбирането на когнитивните модели на потребителите и в адаптацията на системите към тяхната естествена логика на действие. От своя страна AI предоставя инструменти за събиране, обработка и анализ на огромни обеми от данни, което позволява създаване на персонализирани преживявания и предвиждане на бъдещи потребителски поведения.

В последното десетилетие технологичните иновации доведоха до преосмисляне на традиционните модели на взаимодействие между хората и системите. Според Kaplan (2016) AI не само автоматизира задачи, но и отваря нови хоризонти за човешката креативност, като променя начина, по който се създават и доставят стойностни преживявания. Тази трансформация налага нови изисквания към дизайнерите и специалистите по визуална комуникация – да

развиват умения за стратегическо мислене, адаптивност и етично интегриране на технологиите.

Комбинирането на UX и AI създава нова парадигма в бизнес стратегиите, където данните, емпатията и технологичната интелигентност работят в синергия. Използването на алгоритми за машинно обучение, когнитивни технологии и интелигентни системи подпомага процесите на разработване на продукти, които не само отговарят на текущите потребности на клиентите, но и изграждат способност за предвиждане и адаптация спрямо бъдещи потребителски очаквания.

Настоящото изследване има за цел да проследи как UX и AI променят ежедневната практика на дизайнерите и специалистите по визуална комуникация в България, като се акцентира върху новите възможности, предизвикателства и професионални трансформации, които тези технологии пораждаат. Изследването стъпва на анализ на анкетни данни, събрани сред активни практикуващи в областта на UX, UI и графичния дизайн, с фокус върху тяхното възприятие за ролята на AI в креативния процес.

Концепцията за „човек в центъра на AI“ (human-centered AI), дефинирана от Norman (2021), подчертава необходимостта технологиите да бъдат създавани в услуга на човешките потребности, а не като техен заместител. Тази перспектива формира основната рамка за анализа на взаимодействието между UX и AI в настоящото изследване.

Целта на настоящото изследване е да анализира нагласите на дизайнери към въздействието на изкуствения интелект върху креативните процеси, с фокус върху UX и визуалната комуникация. Основните задачи включват: провеждане на анкетно проучване сред професионалисти в областта, идентифициране на често използвани AI инструменти, анализ на възприеманите ползи и рискове и очертаване на ключови предизвикателства и бъдещи компетенции за дизайна в ерата на автоматизацията.

МЕТОДОЛОГИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Предвид динамичния характер на UX практиките и нарастващата интеграция на AI в дизайна, анкетното проучване беше избрано като подходящ метод за събиране на първични данни относно нагласите на професионалисти в сферата. Изследването цели да улови както количествени, така и качествени аспекти на влиянието на AI върху творческите процеси.

Използван е **смесен методологичен подход**, съчетаващ **описателна статистика** за количествените данни и **тематичен анализ** за интерпретацията на отворените въпроси. Основният източник на данни е **анкета, проведена чрез Google Forms през април 2025 г.**, съдържаща 15 въпроса (10 затворени, 5 отворени).

В анкетата участваха **25 професионалисти от България**, работещи в сферата на UX/UI, графичния, продуктовия и мултимедийния дизайн. **Критериите за подбор** включват: минимум една година професионален опит в съот-

ветната област и активна работа с дигитални продукти. Анкетата е **анонимна** и е разпространена чрез професионални групи и социални канали (LinkedIn, Facebook).

Основните теми, изследвани чрез въпросите, включват:

- ▷ използвани AI инструменти в практиката;
- ▷ възприемано въздействие върху съдържание, визуализация и комуникация;
- ▷ очаквания за бъдещата роля на дизайнера;
- ▷ етични аспекти при използване на генеративни AI системи.

Примерен въпрос от анкетата:

„Кои AI инструменти използвате най-често в ежедневната си работа и с каква цел?“

За анализ на количествените данни е използван Excel за изчисляване на честоти и пропорции. Отворените отговори са кодирани тематично чрез идентифициране на ключови мотиви и повторения в отговорите, позволяващи дълбочинна интерпретация на нагласите.

Демографската информация за респондентите включва: пол, възраст, образователна степен, професионален опит и тип заетост. В раздел „Резултати“ тези данни са визуализирани в табличен и графичен вид.

РЕЗУЛТАТИ

В анкетното проучване взеха участие **25 професионалисти от сферата на UX/UI, графичния и продуктовия дизайн**, както и мултимедийни специалисти. Всички респонденти работят активно с дигитални продукти, като преобладаващата част от тях са базирани в България и работят или за местни фирми, или като фрийлансъри за международни клиенти.

Демографски профил на участниците

За по-пълно разбиране на резултатите, в таблица 1 е представен синтезиран профил на респондентите по ключови демографски и професионални показатели.

Таблица 1. Демографски характеристики на участниците

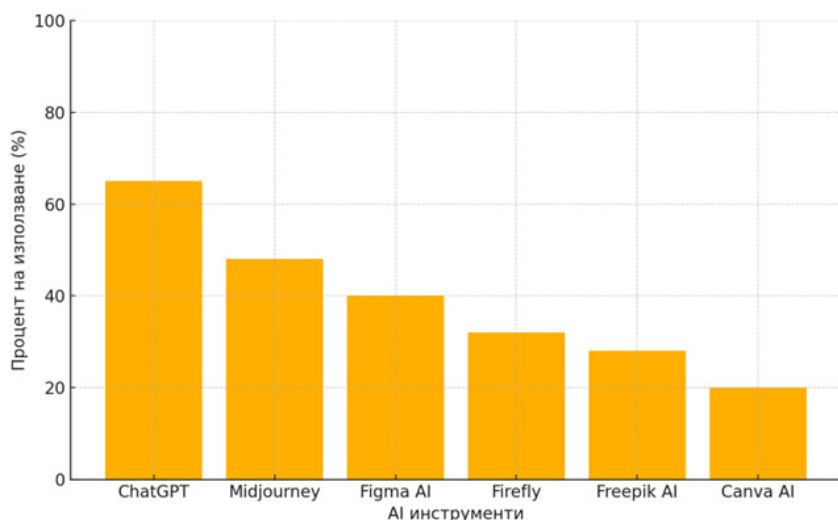
Показател	Категории	Брой
Възраст	Под 25 г. / 25 – 34 г. / 35 – 44 г. / 45+ г.	6 / 12 / 5 / 2
Пол	Жени / Мъже / Неуточнено	14 / 10 / 1
Образование	Бакалавър / Магистър / Друго	8 / 14 / 3
Професионален стаж	Под 2 г. / 2 – 5 г. / 6+ г.	5 / 10 / 10
Тип заетост	Фрийланс / Фирма / Смесено	7 / 13 / 5

Данните сочат, че **основната възрастова група** е между 25 и 34 години, с висока степен на образование и професионален опит над 2 години.

Честота и тип използвани AI инструменти

78% от участниците използват AI инструменти ежедневно или няколко пъти седмично. Сред най-популярните са:

- ▷ ChatGPT – 65%;
- ▷ Midjourney – 48%;
- ▷ Figma AI – 40%;
- ▷ Adobe Firefly, Freepik AI, Canva AI, споменати от по-малка част.

Фиг. 1. Използване на AI инструменти сред участниците в анкетата

Както се вижда от фиг. 1, ChatGPT доминира като най-често използвано AI решение. Участниците го използват основно за копирайтинг, структуриране на съдържание и генериране на идеи, докато визуалните инструменти (Midjourney, Firefly) се използват предимно за бързо създаване на изображения и стилизация на концепции.

Приложение на AI в дизайна

На базата на отговорите бяха обособени четири основни области, в които AI оказва влияние (таблица 2).

Таблица 2. Основни аспекти на дизайнерската работа, повлияни от AI

Област на приложението	Влияние на AI
Генериране на изображения	Улесняване на създаването на визуално съдържание и идеи
Копирайтинг	Подпомагане при създаването на текстове за проекти и интерфейси
Концептуално развитие	Стимулиране на идеи и креативни насоки
Комуникация с клиенти	Оптимизация на имейли, брифове и визуално представяне

Респондентите съобщават, че **AI води до спестяване на време**, подпомага фазите на прототипиране и увеличава възможностите за създаване на вариации. Някои отбелязват, че интеграциите във Figma и Photoshop съкращават времето за визуално експериментиране, макар че в отделни случаи се споменава, че **повишените хардуерни изисквания** могат да затруднят работния процес.

Качествени отговори и критични нагласи

Отворените въпроси разкриват, че участниците не възприемат AI като заместител на дизайнерския процес, а по-скоро като „втори ум“, който подпомага създаването, но **не замества човешката интуиция, емпатия и естетическа чувствителност**. Много респонденти подчертават, че **AI засилва продуктивността, но представлява и риск за оригиналността** и креативния индивидуализъм.

Наблюдават се **поколенчески различия**: по-младите дизайнери (<34 г.) са по-експериментално настроени, докато по-възрастните (>35 г.) изразяват **по-голяма предпазливост**, особено по отношение на прозрачността на алгоритмите и авторските права.

Някои участници предупреждават за **рискове от хомогенизация на визуалния стил и загуба на автентичност**, особено при използването на генеративни инструменти, които разчитат на тренирани модели върху масивни, но невинаги ясно лицензирани визуални бази.

Сводки и препратки към следващите части

Тези резултати очертават **едновременно възможности и предизвикателства** в контекста на автоматизацията в дизайна и посочват необходимостта от нов тип умения – **AI грамотност, етичен рефлекс и стратегическо мислене**, които ще бъдат разгледани в раздела „Изводи/Дискусия“.

ИЗВОДИ/ДИСКУСИЯ

Резултатите от изследването очертават ясни тенденции в адаптацията на UX и графичните дизайнери към интеграцията на изкуствения интелект. За повечето участници AI представлява **инструмент за продуктивност и вдъхновение**, който допълва креативните процеси чрез ускорено генериране на съдържание, визуализации и текстове. Това съответства на концепцията за „**човек в центъра на AI системите**“ (Human-Centered AI), при която технологиите служат за усиляване, а не за подмяна на човешката интуиция и културна осведоменост (Norman 2021).

Съществува обаче и **видимо напрежение между ефективността и автентичността**: много участници изразяват притеснение, че прекомерната автоматизация може да доведе до **унификация на стила**, ерозия на оригиналността и намаляване на авторската отговорност. Това противоречие се вписва в наблюденията в литературата феномен **automation bia** – склонността на хората да се доверяват слепо на автоматизирани системи, дори когато резултатите не са оптимални (Parasuraman, Riley 1997).

Отговорите в анкетата подчертават необходимостта от развиване на **нови**

професионални компетентности, свързани не само с технологично разбиране, но и с **етична чувствителност, критично мислене и културна рефлексия**. Тези умения са в основата на т.нар. **AI literacy** (Long, Magerko 2020), която ще става все по-ключова в ерата на генеративните технологии.

Разделението между по-млади и по-опитни професионалисти също дава основания за по-задълбочено изследване. Докато младите дизайнери показват отвореност към експерименти и възприемат AI като творчески партньор, по-опитните участници акцентират върху нуждата от контрол, прозрачност и защита на професионалната идентичност. Това поставя въпроси за бъдещото развитие на **образователни програми и политики за обучение по UX**, в които етиката и дизайнът с обясним AI (explainable AI) да заемат централно място.

Въз основа на резултатите може да бъдат идентифицирани три основни предизвикателства:

1. Запазване на творческата автентичност в контекста на автоматизация;

2. Осигуряване на прозрачност и контрол върху алгоритмичното съдържание;

3. Развитие на междудисциплинарни умения, които комбинират технология, дизайн и хуманитарна чувствителност.

Дискусията потвърждава, че за да бъде успешен в бъдещето, UX дизайнерът трябва да бъде не само технически компетентен, но и **етичен медиатор** между алгоритмите и човешките потребности – роля, която изисква постоянна адаптация, критичност и осъзнатост.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В условията на ускоряваща се дигитална трансформация взаимодействието между UX дизайн и изкуствения интелект се утвърждава като критичен фактор за оформяне на съвременната креативна практика. Проведеното изследване сред 25 професионалисти в сферата на дизайн показва, че AI вече заема значимо място в ежедневната работа – както в рутинни, така и в стратегически задачи. Участниците оценяват AI като полезен инструмент за оптимизация, но също така посочват опасности, свързани със загуба на оригиналност, автоматично възпроизвеждане на културни шаблони и липса на прозрачност.

На този фон концепцията за **human-centered AI** се очертава като необходимо условие за създаване на отговорен, етичен и устойчив дизайн. Технологиите трябва не само да улесняват, но и да **уважават човешките стойности**, индивидуалния стил и културния контекст. Това поставя нови изисквания към дизайнерите – да развият **AI грамотност, етично мислене и интердисциплинарен подход** към креативността.

ПРАКТИЧЕСКА ПРИЛОЖИМОСТ

Резултатите от изследването може да се използват за:

▷ разработване на учебни програми и уъркшопи, свързани с AI и дизайн;

- ▷ осигуряване на насоки за фирми и агенции, които въвеждат AI в работния процес;
- ▷ стимулиране на етични кодекси за работа с генеративни технологии;
- ▷ подпомагане на UX специалисти при създаване на интуитивни, прозрачни и справедливи интерфейси.

БЪДЕЩИ НАСОКИ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ

Предвид динамичния характер на технологията, бъдещи изследвания може да се фокусират върху:

- ▷ влиянието на генеративните AI инструменти (като DALL-E, Sora и др.) върху естетическите стандарти в дизайна;
- ▷ развитието на explainable AI в UX;
- ▷ промяната в професионалната идентичност на дизайнерите в контекста на алгоритмична креативност.

Само чрез балансиран подход между иновация и етика може да бъде гарантирано устойчивото развитие на дизайна като хуманитарна и технологична практика в XXI век.

REFERENCES

- KAPLAN, J., 2016. *Artificial Intelligence: What Everyone Needs to Know*. Oxford: Oxford University Press.
- LONG, D.; MAGERKO, B., 2020. What is AI Literacy? Competencies and Design Considerations. *Proceedings of the 2020 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*. ACM. DOI: <https://doi.org/10.1145/3313831.3376727>.
- NIELSEN Norman Group, 2024. *The Future of UX: Design Skills for the AI-Driven Era*. Available from: <https://www.nngroup.com/reports/future-of-ux-ai-era/>.
- NORMAN, D. A., 2021. Human-Centered AI. *Interactions*, vol. 28, No 4, pp. 70 – 75. DOI: <https://doi.org/10.1145/3464902>.
- PARASURAMAN, R.; RILEY, V., 1997. Human-Automation Interaction: A Critical Review. *IEEE Transactions on Systems, Man, and Cybernetics*, vol. 27, No 6, pp. 11 – 29. DOI: <https://doi.org/10.1109/3468.618253>.
- TANG, A.; LEIFER, L., 2020. Design Thinking in AI-Driven Innovation. MAEDA, J. (Ed.). *Design in Tech Report*. San Francisco: DesignInTech Collective, pp. 45 – 59.

UX AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE: DESIGNERS' ATTITUDES TOWARD AUTOMATION IN CREATIVE PRACTICE

Abstract: *This paper investigates the attitudes of UX and graphic designers toward the integration of Artificial Intelligence (AI) in creative workflows. The aim of the study is to analyze how AI affects everyday design practices, particularly in areas such as content generation, visualization, and client communication. The methodology is based on a mixed-method survey conducted among 25 professionals in Bulgaria, combining quantitative and qualitative data. The results reveal generally positive perceptions of AI as a tool for enhancing efficiency and creativity, while also highlighting concerns related to originality, ethical dilemmas, and over-reliance on automation. The discussion emphasizes the importance of developing strategic thinking, ethical responsibility, and AI literacy among designers to navigate the evolving creative landscape. The findings have practical applications for design education, team adaptation strategies, and the development of responsible AI-powered design tools.*

Keywords: *user experience; artificial intelligence; automation; creative practice; design ethics*

Mariya Videva, PhD Candidate

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-9179-9271>

Scientific Advisor: Prof. Elena Todorova, PhD

New Bulgarian University

Sofia, Bulgaria

E-mail: mariaavideva@gmail.com; mvideva@nbu.bg